

Norut
Rapport nr.: 08/2015
ISSN 1890-5226
ISBN 978-82-7492-300-3

FISKERIKYNDIGES ERFARINGER

EN KARTLEGGING

Arild Buanes

Norut
2015

Prosjektnavn Erfaringer fra fiskerikyndige		Prosjektnr 4727
Oppdragsgiver(e) Norsk Olje og gass		Oppdragsgivers ref Kontraktsnr. 52-2014
Rapportnr 08/2015	Dokumenttype Rapport	Status åpen
ISSN 1890-5226	ISBN 978-82-7492-300-3	Ant sider 36
Prosjektleder Arild Buanes	Signatur	Dato 21.05.2015
Forfatter (e) Arild Buanes		
Tittel Fiskerikyndiges erfaringer. En kartlegging		
Resyme <p>Rapporten bygger på intervjuer med et begrenset utvalg fiskerikyndige på seismikkfartøy, og dokumenterer hvilke erfaringer og vurderinger de fiskerikyndige gir av sin rolle om bord; av rammeverket for deres virksomhet; av dialogen med fiskeflåten; av obligatorisk kurs for fiskerikyndige, og organisering av virksomheten.</p> <p>Selv om studien er begrenset i datatilfang og omfang, er det første gang denne typer erfaringer er sammenstilt og dokumentert.</p>		
Emneord Fiskeri, petroleum, seismikk, fiskerikyndig, «fisheries liaison officer»		
Noter		
Postadresse: Norut Postboks 6434 Forskningsparken, 9294 Tromsø Telefon: 77 62 94 00 Telefaks: 77 62 94 01 E-post: post@norut.no		

FORORD

Norsk petroleumslovgivning slår fast at seismikkfartøy skal ha fiskerikyndig person om bord når det er nødvendig av hensyn til fiskerivirksomheten. De fiskerikyndige er et bindeledd mellom seismikkfartøyet og fiskeflåten, og har en rådgivende rolle. Mediebildet preges av og til av konflikter mellom seismikk og fiskeri. Denne rapporten omhandler ikke de mer overordnede politiske og interessemessige dimensjonene ved forholdet mellom disse to næringene, men dokumenterer hvilke erfaringer et utvalg fiskerikyndige har med regelverk og veiledningsmateriell; med ledelsen på seismikkfartøy, med fiskeflåten, og hvilke vurderinger de gir av opplæringen av fiskerikyndige (obligatorisk kurs).

Norsk olje og gass har finansiert rapporten.

Rådgivende utvalg i Ett hav har vært referansegruppe for prosjektet, og har bidratt med drøftinger og innspill under prosjektutforming, samt kommentert rapportutkast.

Det endelige produktet står for forfatterens regning.

Prosjektleder takker Norsk olje og gass for oppdraget, referansegruppen for konstruktive innspill, og informantene for deres velvilje og tidsbruk.

Arild Buanes
prosjektleder
Tromsø, 21.05.2015

INNHOLDSFORTEGNELSE

FORORD.....	V
INNHOLDSFORTEGNELSE	VII
SAMMENDRAG.....	IX
1 INNLEDNING.....	1
1.1 Kort om seismikk.....	1
1.2 Om fiskerikyndige og deres rolle	1
1.3 Formål med studien	2
1.4 Datamaterialet.....	3
2 FISKERIKYNDIGES ERFARINGER OM BORD PÅ SEISMIKKSKIP	5
2.1 Forståelse og formidling av regelverket	5
2.2 Arbeids- og boforhold.....	9
2.3 Tillit, respekt og uavhengighet	10
2.4 Fiskerikyndiges erfaringer med klarheten i regelverket.	11
2.5 Manual for fiskerikyndige (OD), loggbok og rapportering	12
3 KYSTVAKTSENTRALEN OG KONTAKT MED FISKEFLÅTEN	15
4 SKREMME-EFFEKT OG TILRÅDELIG AVSTAND	18
4.1 Fiskeflåtens kunnskap om seismikkaktivitet.	21
5 ERFARINGER MED OBLIGATORISK KURS FOR FISKERIKYNDIGE	22
6 ORGANISERING AV FISKERIKYNDIGVIRKSOMHETEN.....	24
6.1 Kompetanse, rekruttering og opptakskrav	24
7 LITTERATUR/REFERANSER	26

SAMMENDRAG

De fiskerikyndige fyller en viktig funksjon i relasjonen mellom petroleumsnæringen og fiskerinæringen, to av Norges helt sentrale næringer. Seismikkskip som skal operere i sjøområder med faktisk eller forventet fiskeriaktivitet, plikter å ha fiskerikyndig person om bord. Ordningen ble først etablert gjennom forskrift i 1983, og siden 2009 har Oljedirektoratet arrangert obligatoriske kurs for de som skal bli sertifisert som fiskerikyndig.

Denne studien er ikke en evaluering av ordningen, men en dokumentasjon av noen sentrale erfaringer hos et mindre (N=13¹) utvalg fiskerikyndige. Studien bør leses som et første inntak til en presentasjon av slike erfaringer, og størrelsen på utvalget tillater ikke generaliseringer om erfaringene til de fiskerikyndige mer allment.

De fleste oppgir at de ansvarlige på seismikkfartøyet i dag kjenner og aksepterer det norske regelverket. Samtidig har mange av dem enkeltteksempler på at «*noen har prøvd seg*», men også at klienten (oljeselskap) i slike tilfeller har gjort det klart for de seismikkansvarlige at norsk regelverk skal følges. De fleste fiskerikyndige gir også uttrykk for at de blir behandlet med tillit og respekt for det oppdraget de er satt til å utføre. Samtidig er det slik at de ofte opplever det som krevende og «ugjestmildt» å være det sentrale kommunikasjonsleddet mellom seismikkfartøyet og fiskeflåten.

Et sentralt element i regelverket er at seismikk ikke skal forstyrre aktivt fiske, og de fiskerikyndiges erfaringer med, og opplevelse av, regelverket er dermed viktig. Tidlig i flere av de enkelte intervjuene, etterlyste flere av de fiskerikyndige et klarere mandat for sitt oppdrag. Samtidig vektlegger de sin egen erfaring og kompetanse som grunnlag for konkret og pragmatisk skjønnsutøvelse i dialog med fiskebåter. Et «klarere» regelverk vil dermed også fort kunne bli for statisk og rigid. Konkret kommer dette til uttrykk i erfaringer med hvordan man skal håndtere avstandskrav og «skremme-effekt». Samtidig som Olje- og energidepartementet og Fiskeri- og kystdepartementet i en felles veileder fra 2013 slår fast at myndighetene «*ikke [har] fastsatt en generell minsteavstand mellom seismiske undersøkelser og fiskeriaktivitet*», har Fiskeridirektoratet vist til 18 nautiske mil i forbindelse med enkelte surveys i Barentshavet i 2014. Dette medfører også at fiskerikyndige opplever at dette spørsmålet om skremmeavstand i stor grad er et «nordlig» problem som de (i vårt utvalg) ikke møter når de har oppdrag på sørlige deler av sokkelen.

---

¹ 12 fiskerikyndige på seismikkskip, og en fiskerikyndig som koordinator på land. I tillegg har vi gjennomført et begrenset intervju med en som har deltatt på kurs, men ennå ikke vært ute på oppdrag.

Både i forberedelse og gjennomføring av oppdrag trekker de fiskerikyndige frem Kystvaktsentralen som et særlig viktig og nyttig element. Det å ha tidlig og hyppig kontakt med den er en særdeles viktig forutsetning for å utføre oppdraget. Samtidig er det flere som er noe usikker på hvilken kunnskap om fiskeflåten Kystvaktsentralen faktisk har anledning til å gi dem i egenskap av fiskerikyndige.

De fiskerikyndige har hatt varierende erfaringer med den praktiske tilretteleggingen om bord (bo- og arbeidsforhold), men i dag har de tilgang på det de trenger av kommunikasjonsutstyr. Boforholdene varierer noe mer, avhengig av båtenes alder og størrelse, samt at enkelte surveys har stort mannskap i forhold til lugarkapasitet.

Innhold og omfang på det obligatoriske kurset blir positivt vurdert av de fleste fiskerikyndige som er godkjent de senere år. Noen etterlyser likevel mer konkretisering og praktiske oppgaver, samtidig som mange erkjenner behovet for å gå gjennom bredden av aktuelle tema i form av forelesninger.

De fiskerikyndige vi har intervjuet er selvstendig næringsdrivende (gjennom enkeltpersonforetak eller ansvarlige selskap), som enten er koblet til et agent- eller crewingselskap, eller selv er eier/deleier i slikt selskap. En gjennomgående bekymring blant mange er at konkurransen legger et press på dagratene, og at de mer erfarne med mest kompetanse og fartstid kan stå i fare for å bli priset ut av markedet. Spørsmålet om erfaring dukker også opp i forbindelse med overordnede spørsmål om rekruttering. Noen mener at man bør styrke kravene til erfaring som utgangspunkt for å bli tatt opp på kurs, mens andre viser til at erfaring og trygghet hos nyutdannede fiskerikyndige bør sikres gjennom krav til at man alltid bør være to fiskerikyndige om bord.

1 INNLEDNING

1.1 Kort om seismikk

Seismiske undersøkelser til sjøs er geofysiske undersøkelser hvor lydbølger sendes fra havoverflaten, og reflekteres fra ulike geologiske lag og strukturer i grunnen. Gjennom analyser av disse refleksjonene kan man kartlegge geologiske forhold i grunnen, og innen petroleumssektoren er dette en viktig del av arbeidet med å skape et best mulig kunnskapsgrunnlag for å vurdere potensialet for petroleumsressurser under havbunnen. En vanlig variant av seismikk foregår ved at seismikkfartøy sleper en eller flere lyttekabler etter seg, vanligvis med en lengde på mellom tre og ti kilometer. Med krav til manøvrering og sikkerhet gjør dette at denne virksomheten krever et betydelig areal mens seismikk pågår².

Seismiske data samles dels inn i forkant av konsesjonsrunder, og dels inngår seismikk som en del av arbeidsforpliktelsene som medfølger en utvinningstillatelse. I tillegg gjennomføres også seismiske undersøkelser på produserende petroleumfelt for å øke utvinningsgraden.

I tillegg til selve arealbeslaget mens seismikk pågår, har den seismiske aktiviteten også effekter på fisken. Departementenes felles veileder om seismiske undersøkelser viser til at selv om seismikken har en såkalt skremmeeffekt, altså at «fisk... vil forsøke å svømme bort fra kilden» (s.13), så er det relativt lite forskningsresultater på effektene av avstand mellom fisk og lydkilde³, og det er ikke enighet om hvordan resultatene skal fortolkes. Denne usikkerheten og variabiliteten har medført at «Myndighetene har derfor ikke fastsatt en generell minsteavstand mellom seismiske undersøkelser og fiskeriaktivitet» som følge av slik lydpåvirkning (op.cit, s. 14)⁴, men regelverket tilsier at den seismiske aktiviteten skal holde forsvarlig avstand til fartøy som driver fiske, og fra faststående fiskeredskaper.

1.2 Om fiskerikyndige og deres rolle

Seismikkfartøy plikter å ha fiskerikyndig om bord hvis det er fiskeriaktivitet i området:

---

² For en kortfattet beskrivelse av ulike typer seismikk, se veilederen «Gjennomføring av seismiske undersøkelser på norsk kontinentalsokkel», utgitt av Fiskeri- og kystdepartementet, og Olje og energidepartementet i 2013, s. 9-10.

³ For næringsaktørens tolkning av daværende kunnskapsgrunnlag (2009), se rapporten «Geografisk minsteavstand mellom seismiske undersøkelser/testing og fiskeriaktivitet/fangst som ett ytterligere virkemiddel i regulering av seismisk aktivitet», ISBN 978-82-7257-663-8.

⁴ Dette er i tråd med den tolkning av tilgjengelige forskningsresultater IAGC og (daværende) OLF la til grunn i 2009 (se kilde i note 3, s.37-8). Fiskernes organisasjoner mente imidlertid den gang at forskningsresultatene ga grunnlag for å fastsette en generell minsteavstand på 18 nautisk mil, dog med noen unntak (ibid.).

«Fartøy som foretar seismiske undersøkelser, skal ha fiskerikyndig person om bord når det er nødvendig av hensyn til fiskerivirksomheten i området» (Ressursforskriftens §5)⁵

Rollen til den fiskerikyndige beskrives slik:

”Den fiskerikyndige skal ha en rådgivende funksjon for undersøkelsen innenfor sitt fagområde og skal sikres en fri og uavhengig stilling. Oppdraget som fiskerikyndig skal gjennomføres objektivt og upartisk i forholdet mellom oppdragsgiver og fiskeriinteresser”

Den formelle beskrivelsen av en rolle eller funksjon gir ikke en fyllestgjørende beskrivelse av hva det faktisk innebærer å utøve en gitt rolle. En detaljert studie av de fiskerikyndiges faktiske rolleutforming ville kreve mer langvarig observasjon om bord. Denne studien er avgrenset til å basere seg på intervjuer med et mindre utvalg fiskerikyndige, og det er disse intervjuene som danner bakgrunnen for presentasjonen av hvordan rolleutøvelsen faktisk oppleves.

1.3 Formål med studien

For oppdragsgiver har motivasjonen bak dette prosjektet vært å samle inn og analysere erfaringer fra fiskerikyndige som kan være nyttige for å:

- Gi innspill til endringer i opplæring av fiskerikyndige
- Vurdere om retningslinjene for sameksistens med fiskerisektoren fungerer
- Få informasjon til bruk i selskap som samler inn seismikk
- Eventuelt foreslå endringer i rammeverket
- Eventuelt foreslå endringer i fiskerikyndige sin rolle

Mer spesifikt dokumenterer denne studien hvilke erfaringer et mindre utvalg fiskerikyndige har når det gjelder:

- Erfaringer om bord i seismikkfartøy: om dialogen med kaptein og seismikkansvarlig og annet personell for å ivareta sin rolle; om praktisk tilrettelegging; og om hvordan han opplever å bli behandlet om bord.
- Erfaringer med regelverket som skal regulere forholdet mellom seismikk og fiskeri
- Erfaringer med retningsgivende materiell (Oljedirektoratets «manual for fiskerikyndige», anbefalte retningslinjer for sameksistens fra Norsk olje og gass⁶, loggbok, rapportering)
- Erfaringer med dialogen med fiskebåter
- Erfaringer med fiskerikyndig-kurset
- Erfaringer med organiseringen av egen virksomhet

---

⁵ Det kan her nevnes at den første forskrift om fiskerikyndige ble fastsatt av Oljedirektoratet 28.10.1983 (Referanse gitt av Trond Gjertsen, Oljedirektoratet).

⁶ Om slike retningslinjer sier Norsk olje og gass: «En retningslinje fra Norsk olje og gass inneholder råd og anbefalinger til hvordan selskapene i olje- og gassindustrien kan håndtere ulike problemstillinger på beste mulige måte.» Slik sett kan disse mer forstås som en retningslinje for de selskaper som engasjerer fiskerikyndige, snarere enn for de fiskerikyndige selv.

Det er viktig å understreke at denne studien ikke er en evaluering av ordningen med fiskerikyndige. Siktemålet – å dokumentere erfaringer fra et mindre utvalg fiskerikyndige – er vesentlig mer avgrenset.

1.4 Datamaterialet

Hoveddelen av denne studien bygger på intervjuer med 13 fiskeriansvarlige⁷, hvorav 3 har erfaring som fiskerikyndig fra alle tre havområder (Nordsjøen, Norskehavet og Barentshavet), to har kun erfaring fra Barentshavet, og de øvrige har erfaring fra Nordsjøen og Barentshavet. Elleve av intervjuene er gjennomført som telefonintervju, og to er gjennomført som personlig intervju. Det ville vært ønskelig å ha gjennomført en større andel som personlige intervju, men mange av de fiskerikyndige er bosatt i noe avstand fra flyplass, og kombinasjonen logistikk/kostnad har begrenset omfanget av personlige intervju. De fleste intervjuene har vart rundt en time, og bygger på en intervjuguide som ble diskutert i referansegruppemøte primo januar 2015, og deretter noe justert basert på innspill fra referansegruppa.

Utvalget av hvilke fiskerikyndige som er kontaktet for intervju tar utgangspunkt i oppdaterte lister over godkjente fiskerikyndige med angivelse av hvilke områder de er godkjente for, ODs årlige oversikt over seismikkoperasjoner på sine nettsider, samt innspill fra referansegruppa. De fiskerikyndige angis i denne rapporten ikke ved navn, da intervjuene potensielt kunne frembringe vurderinger som kunne være av en slik karakter at de intervjuede ikke ville dele sine erfaringer hvis de ble angitt ved navn. Dette medfører også at identifiserbare hendelser knyttet til den enkelte fiskerikyndiges erfaringer og vurderinger ikke er angitt.

Obligatorisk kurs for fiskerikyndige ble innført i 2009, men flere hadde erfaring som fiskerikyndig lenge før det. I vårt utvalg av fiskerikyndige på seismikkskip har to over 20 års erfaring, fire har 4-8 års erfaring, mens 6 har inntil fire års erfaring som fiskerikyndig. Samtlige har vært, eller er, skipper/styrmann på fiskebåt (men av ulik størrelse og type), samtidig som flere har erfaring fra utenriksfart og eller annen skipstrafikk.

Ved oppstart (rundt årsskiftet 2014/15) ble det gjennomført intervjuer med aktører i Fiskarlaget, Fiskarlaget Nord, Oljedirektoratet, Fiskeridirektoratet og Havforskningsinstituttet for å sikre at prosjektets intervjuguide dekket bredden i de tema og problemstillinger som er relevant.

---

⁷ I tillegg er det gjennomført en samtale med en godkjent fiskerikyndig som nettopp har gjennomgått kurs, men ennå ikke vært på oppdrag. Dette har bidratt til å gi et innblikk i hvordan kursopplegg- og innhold vurderes sett i forhold til hvilke forventninger (snarere enn til erfaringer) en «fersk» kursdeltaker har.

Ved lesning av rapporten vil vi understreke at antall intervjuede er så begrenset, at fordelingen av erfaringer (positive og negative) på de ulike tema og områder som omtales, ikke må forstås som representative for hele populasjonen av fiskerikyndige.

2 FISKERIKYNDIGES ERFARINGER OM BORD PÅ SEISMIKKSKIP

Den fiskerikyndige utfører sitt virke om bord i seismikkskip, oftest alene, men noen ganger er det to fiskerikyndige om bord. Og det er relasjonene mellom den fiskerikyndige og de ansvarlige på seismikkskipet på den ene siden, og mellom den fiskerikyndige og fiskebåtskipperne på den andre som er de sentrale elementene i den fiskerikyndiges rolleutøvelse. Derfor er det interessant å kartlegge de erfaringene fiskerikyndige faktisk har om bord: deres erfaring med regelverket og formidlingen av dette; hvordan de opplever dialogen med ansvarlige om bord så vel som med fiskeflåten; hvordan de oppfatter sin egen rolle med fokus på den uavhengighet som Ressursforskriften slår fast.

2.1 Forståelse og formidling av regelverket

I Oljedirektoratets «Veiledning om opptakskrav og søknad til kurs for fiskerikyndig person» er den fiskerikyndiges oppgave beskrevet slik:

«Den fiskerikyndige har en rådgivende rolle innenfor sitt fagområde. Oppgavene vil i første rekke bestå i å forklare og beskrive fiskeriaktivitet i området til seismikkfartøyets ledelse og gi råd for å unngå hendelser og interessekonflikter. Fra tid til annen vil fiskefartøy og seismikkfartøyet bevege seg inn i samme område og det må håndteres kommunikasjonsmessig av den fiskerikyndige (...).»

Denne «kommunikasjonsmessige håndteringen» skjer imidlertid ikke i et vakuum, men i relasjon til lover og forskrifter som gir et rammeverk for utøvelsen av rollen som fiskerikyndig. På et overordnet nivå slår Petroleumsloven fast at «petroleumsvirksomheten må ikke unødvendig eller i urimelig grad vanskeliggjøre eller hindre skipsfart, fiske, luftfart eller annen virksomhet (...)» (§ 10-1, annet ledd)

Og på et mer konkret nivå, sier Ressursforskriften § 5 følgende:

»Fartøy som foretar seismisk undersøkelse, skal holde forsvarlig avstand til fartøy som driver fiske og fra faststående og flytende fiskeredskap. Særlig aktsomhet skal utvises når større ansamlinger av fiskefartøy observeres.»

Og havressurslovens §24 inneholder en aktsomhetsbestemmelse:

»Den som kjem til haustingsfelt der reiskapar er sette ut, skal gjere seg kjend med kvar reiskapen står. Alle skal fare fram slik at haustingsreiskapar ikkje vert skadde eller utsett for fare. Det er forbode å hindre eller øydeleggje høvet til hausting med skyting, støy eller anna utilbørleg

framferd. Departementet kan gje nærare reglar om manøvrering av fartøy og framferd på haustingsfelt.”

Forsvarlig avstand, aktsomhet og «høvet til hausting» er dermed tre sentrale stikkord for hensyn som skal ivaretas under seismisk aktivitet.

Et flertall av de fiskerikyndige er ganske klare på de aller fleste kapteiner og seismikkansvarlige i dag kjenner og aksepterer de norske reglene. Og ikke minst understreker mange at i de tilfeller der noen skulle være i tvil, så har de opplevd at representanten for klienten (oljeselskapet) har vært raske med i klartekst å slå fast at norske regler gjelder, og at seismikk skal vike for aktivt fiske. I et tilfelle viser en fiskerikyndig (FK#13) til at det på hans første oppdrag sto et oppslag i styrhuset hvor klienten slo fast at man ikke skulle ha konflikter med fiskeriene.

En av de mest erfarne fiskerikyndige viser til et eksempel for et par år tilbake hvor han frarådet å starte seismikk i et område fordi det i løpet av ganske kort tid ganske sikkert ville være mange trålere der, og at seismikk ville medføre konflikter. Seismikkansvarlig om bord la opp til å se bort fra den fiskerikyndiges råd, og startet seismikk. Den fiskerikyndige tok da kontakt med klienten (oljeselskapet) og forklarte situasjonen. Oljeselskapet var helt klare på at man skulle unngå konflikt med fiskeriene. *«Da ble det en annen dans, og de flytta oppstart på surveyen til en annen plass»*. Han legger stor vekt på at hans lange erfaring var sterkt medvirkende til at han kunne gjøre det på den måten, men også at klienten (oljeselskapet) tidlig hadde gjort det klart at man skulle unngå konflikter med fiskeriene.

Likevel er det mange som sier at denne kjennskapen og aksepten ofte – særlig blant mannskap med liten erfaring fra norske farvann - ledsages av noe undring over at virksomheten til en liten fiskebåt i prinsippet, og også rent faktisk – kan stoppe en stor seismikkoperasjon. Denne undringen over det norske regelverket knytter de til bransjens globale karakter, og flere viser til at båter som kommer rett fra oppdrag utenfor f.eks. Vest-Afrika eller Brasil skifter brått fra en måte å forholde seg til fiskebåter på til en annen.

Selv om flertallet av de fiskerikyndige vi har intervjuet altså er gjennomgående positive i sine vurderinger av dette, er bildet ikke entydig. En av de intervjuede med rundt åtte års erfaring som fiskerikyndig⁸, svarer kontant på spørsmål om kjennskapen til norsk regelverk på seismikkskipet:

«Null, ikke i det store og det hele. Noe av dokumentene ligger slengt her og der, men aldri på broa. Jeg må etterlyse det. Og på hver tur har det vært sånn at ingen har satt seg inn i dette, og jeg må starte med å lære dem om

---

⁸ Det er interessant at en med 8 års erfaring gir uttrykk for dette, og at hans erfaringer varierer såpass klart fra andres. En nærmere analyse av dette ligger imidlertid utenfor rammene for denne studien.

*norsk fiskerinæring (...) om garnbruk og line, snurrevad, og ... alt»
(FK#11)*

Denne fiskerikyndige sier at han i hver rapport til Oljedirektoratet har skrevet at «*dette må skipper, klient og party chief kunne (...) Og de [Oljedirektoratet]må kreve at skipper, client og party chief setter seg ned på forhånd og setter seg inn i hva dette her er for noe.*».

Her kan det bemerkes at mens de fleste i vårt utvalg ikke differensier mye i omtalen av kaptein og party chief når det gjelder opplevelsen av holdninger om bord, sier en av de mest erfarne fiskerikyndige i vårt utvalg at

«det er party chiefene (...) de som i grove trekk som styrer hele butikken, hvis ikke fiskerikyndig er så voksen og jeg hadde nær sagt slår i bordet og sier «sånn her skal det gjøres». Men det betinger at oljeselskapene backer opp den fiskerikyndige. I motsatt fall har han ingenting han skulle ha sagt. Han har bare en rådgivende funksjon.»

Og en annen fiskerikyndig, med lang erfaring som trålbass og snurrevad-skipper, sier at mens kapteinen på de båtene han har vært med har vært ganske godt orientert om regelverket,

«så er det verre med de på seismikksiden. De har veldig lite forståelse for norsk fiskeri. Det må jeg si jeg var veldig overraska over. De var veldig snar og skulle gjøre sine egne ting» (FK#12)

Han sier dette medfører at de forsøker seg noen ganger på «*råsjanser*», som de ikke engang aner konsekvensene av. Som eksempel på det siste, viser denne fiskerikyndige til en situasjon hvor han hadde et veldig godt samarbeid med en linebåt, og avtalt med linebåten hvordan de skulle bevege seg i forhold til hverandre, og ringe hverandre hvis noe uforutsett oppstod. Dette var på slutten av en jobb, og den fiskerikyndige hadde forberedt hvordan de skulle kunne forlate området uten å måtte ta opp kablene. Han hørte ikke noe, men da han kom opp i styrhuset neste dag, hadde seismikkbåten avbrutt sin planlagte kurs, «*og det var på hengende håret at vi ikke tok med oss masse line*»:

«De gikk på meg, for å få fiskebåten til å dra opp. Det sa jeg var helt uaktuelt, dette hadde de selv ordna til» (...)Så kom de med et kart med ei linje som var veldig verdifull, men planen jeg hadde fått [da jeg kom om bord] var noe helt annet.» (FK#12)

Han sier videre at han ganske sikkert kunne ha blitt enig med linebåten også om dette alternativet hvis han hadde blitt skikkelig informert om det på forhånd. I stedet fikk man en uventet situasjon som kunne ha endt med konflikt, og eventuelt uhell.

En av de fiskerikyndige berømmer de seismikkskip han har vært på de senere år, med ryddig og klar dokumentasjon av reglene, men legger til: «*forståelsen for hvorfor reglene er som de er, skorter det nok litt på*» (FK#6). Han erkjenner også utfordringene for de ansvarlige om bord, som i tillegg til sin egen jobb skal ivareta ulike sikkerhetsprosedyrer og i tillegg forholde seg til fiskerikyndig. Med andre ord, de andre om bord har også komplekse og krevende oppgaver, og det skal den fiskerikyndige være klar over.

Også FK#9 oppgir at de ansvarlige på seismikkfartøyet generelt aksepterer at fiskeri har forrang, men legger til at om det blir diskusjoner, så er det bare å finne fram regelverket, som de har i engelsk utgave, men det er ikke alle som har lest det. Forutsetningene for dialog er imidlertid ikke alltid de beste, og da er det særlig språkbarrierer som trekkes fram. Ikke alle båter har nordiske eller engelskspråklige kapteiner eller styrmenn, og kommunikasjonen med for eksempel filippinere og øst-europeere er ikke alltid enkel. I forhold til russere, oppgir en fiskerikyndig at seismikkskipene ofte har en russisktalende blant mannskapet og at han ved behov bruker disse som tolk.

I tillegg til de 12 fiskerikyndige på sjøen, har vi intervjuet en som er engasjert av et oljeselskap som koordinerende fiskerikyndig på land. Han har lang erfaring som fisker, og 4-5 sesonger som fiskerikyndig på seismikkbåt, før han ble engasjert av oljeselskapet for i første omgang å bidra til å hindre eller redusere konflikter med dorgfiske etter makrell i Nordsjøen. Han har bistått sin oppdragsgiver (oljeselskap) direkte, samt fiskerikyndige på båt med oversikt over fisket, fortolkning av regelverket, og råd om praktiske løsninger. I 2012 innebar dette stopp i seismikken 14-15 dager, men oljeselskapet var klar på at man skulle unngå konflikter med fiskeriene.

De fiskerikyndige har, som vi senere skal se, ganske ulike syn på hva regelverket gir dem ryggdekning for, og dermed hvilke problemer de eventuelt kan løse med henvisning til regelverket i seg selv. Det de trekker frem igjen og igjen er *kommunikasjon og samarbeid*, både på seismikkfartøyet, og i forhold til fiskeflåten: betydningen av tidlig og aktiv kontakt, det å informere om egne aktivitetsplaner og å få høre hvilke planer fiskebåtene i området har.

2.2 Arbeids- og boforhold

Når det gjelder de konkrete arbeids- og boforholdene er bildet ganske brokete. En sier at det har vært en jevnt stigende kurve over tid (siste ti år), mens for eksempel FK#7 viser til at kolleger som reiste som fiskerikyndige i «gamle dager» (1980-tallet) bodde på øverste offisersdekk, men at det ofte er dårligere forhold i dag. Mange forteller om enkelte jobber hvor de ble plassert på nederste dekk, og de problemene det medfører når du er på 24 timers vakt og ofte må komme raskt på brua.

En med lang fartstid som fiskerikyndig sier at han på en tur «ble putta ned i en lugar med mye dritt. Det var en drittbåt, burde aldri vært på havet.» (FK#2) Dette ligger noe tilbake i tid, men han viser til at i dag bidrar ulike typer «ekstra-mannskaper» som kursdeltakere, trainee'er fra oljeselskaper og «whale watchers»⁹ til å legge press på lugarkapasiteten. FK#3, som har ganske få år som fiskerikyndig, viser også til at boforholdene ikke alltid er like bra, og han har selv opplevd å bli satt på dårligste lugar, og også på tomannslugar . Flere har satt foten ned for slike løsninger, og en satte seg « i loungen og sa at her blir jeg til skikkelig lugar er ordna»(FK#7), og da ordna det seg.

Til tross for slike episoder, er det et klart inntrykk at de uheldige tilfellene er nettopp enkelttilfeller, eller som en sier: «Det har vært veldig bra, bortsett fra på [navn på båt]. Det er jo en liten båt, ikke all verdens komfort, men helt OK»(FK#9). Bildet av utviklingen over tid er ikke entydig, for mens noen viser til at boforholdene har bedret seg over tid, sier andre at det fremdeles varierer mye fra båt til båt.

Også kontorfasilitetene varierer sterkt, flere har ingenting å klage på (de senere år), mens andre savner bedre kontorforhold på lugar eller på brua. FK#4 og FK#5 har kun vært ute hhv. en og to sesonger, men har gjennomgående gode opplevelser med arbeidsforholdene. For de som ønsker skjermede kontorfasiliteter på egen lugar, henger selvsagt bo- og arbeidsforhold sammen. Tilgang på kommunikasjonsutstyr er gjennomgående bra, selv om enkelte klager på treg internettilforbindelse. En (FK#12) sier at alle fiskerikyndige burde ha krav på trådløs telefon, fordi dette er et viktig sikkerhetsselement. Ved et tilfelle hadde han og en tråler misforstått hverandre, men tilfeldigvis hadde han blitt værende på broa. Hadde han forlatt broa rett etterpå hadde han kanskje ikke vært umiddelbart tilgjengelig, noe som i dette tilfellet kunne ha stor skade.

Det siste illustrerer at den praktiske tilretteleggingen ikke kun er et spørsmål om komfort og «rangering», men også er et spørsmål med direkte implikasjoner for sikkerhet og hensynet til oppdraget den fiskerikyndige skal utføre.

---

⁹ Marine mammal observers (MMO), ikke obligatorisk i Norge, men har bl.a. vært brukt på oppdrag som krysser over til engelsk sektor.

2.3 Tillit, respekt og uavhengighet

Når vi har spurt om de intervjuede har fått tillit og blitt møtt med respekt for sitt arbeid som fiskerikyndig, svarer halvparten av de fiskerikyndige ganske entydig «Ja» eller at «det har aldri vært noe problem». En av dem legger til:

«De setter pris på å ha folk med ekspertise eller kunnskap for å vurdere situasjoner».

Samtidig er det to som i hovedtrekk har samme erfaring, men som kvalifiserer utsagnet: Den ene viser til at til tross for at han stort sett har positive erfaringer, så «*har man jo ikke alltid vært like heldig i løpet av tjue år*», og en annen sier at selv om han stort sett er møtt med respekt, så har han fått «*noen forslag om snarveier*». En annen peker også på at opplevelsen av tillit og respekt varierer, men at den øker «*spesielt i travle områder med mye fiskeriaktivitet*». I slike situasjoner hvor den fiskerikyndige åpenbart bidrar til å få til samarbeid og «smøre maskineriet» i relasjonen mellom fiskeflåte og seismikk, er det lettere for de ansatte på seismikkskipet å se nytten og relevansen av den fiskerikyndiges kompetanse og innsats.

Den som klarest sier at han har mange negative erfaringer knyttet til dette, har lang erfaring og sier at han om bord ofte har møtt holdningen «*du er bare en fiskerikyndig*», og ikke føler at tillit og respekt er det som har preget holdningen til hans arbeid.

Ressursforskriftens §5 slår fast at den fiskerikyndige skal «*sikres en fri og uavhengig stilling*». Vi har spurt de fiskerikyndige om forskriften også beskriver realiteten slik de opplever den, med andre ord om de faktisk oppfatter seg selv som frie og uavhengige i sin yrkesutøvelse. En av dem uttrykker seg kort og konsist om dette:

«Jeg har stått uavhengig, aldri vært noe problem» (FK#1)

Også den ene landbaserte fiskerikyndige vi har intervjuet sier at han har en fri og uavhengig rolle, og at denne posisjonen ikke ble truet av at han hadde kontorplass hos oljeselskapet.

En annen formulerer det slik at «*ja, på båten er det OK*», men fortsetter med å vise til at man i ettertid kan få høre fra fiskere at «*man dolker fiskerne i ryggen*», og er «*i lomma*» på seismikkoperatørene. Dette er altså noe enkelte opplever i etterkant av oppdrag, men ikke under selve oppdraget. En tredje sier at han har stått uavhengig, men at «*dei dreg i deg frå begge sider*». Denne spenningen mellom to hensyn kommer også til uttrykk i utsagn som:

«Med min bakgrunn som skipper og styrmann skjønner jo litt lettere hvordan de [på seismikkbåten] tenker. Men det kan også jo også være en fare at man da har mindre forståelse for fiskerne sine rettigheter, Men nå er

jo jeg fortsatt fisker og kan jo også sette meg inn i deres sko. Innbiller meg at jeg har et nokså balansert syn på det her.» (FK#11)

En (FK#8) sier at det er et veldig ryddig og uavhengig forhold til ledelsen om bord (kaptein og party chief), men at enkelte styrmenn har «*prøvd seg*». Også den av de intervjuede som har uttrykt seg mest kritisk til seismikkfartøyleidelsens kjennskap til, og forståelse for, det norske regelverket opplever at han har en uavhengig posisjon: Men uavhengighet er ikke noe den fiskerikyndige kan ta for gitt, det er noe som stadig må befestes:

«Ja, jeg har en uavhengig rolle både i forhold til fiskere og de om bord. Men jeg setter meg i respekt med en gang jeg kommer om bord.» (FK#11)

Med den type kvalifikasjoner av utsagn om uavhengighet som kommer til uttrykk her, konkluderer likevel et stort flertall av de vi har intervjuet med at de klarer å ha en uavhengig rolle. Men bildet er ikke entydig. For eksempel sier han som var mest kritisk i vurderingen av opplevd respekt og tillit, at han vurderer sin egen uavhengighet som «*både-og*»:

«Du skal jaggu være en god diplomat for å tilfredsstille alle sider»

Mens flertallet av de fiskerikyndige vi har intervjuet, opplever seg å være uavhengige, så har dette også en kostnad. I flere av intervjuene kommer dette til uttrykk i utsagn som at «*det er en ugjestmild jobb*» eller «*det er en krevende jobb*», og da er det nettopp uttrykt i sammenhenger som omhandler denne spenningen mellom to sterke hensyn som konkret møtes på sjøen.

2.4 Fiskerikyndiges erfaringer med klarheten i regelverket.

Oljedirektoratets «manual for fiskerikyndige» (2010) viser til Petroleumsloven, Petroleumsforskriften, Ressursforskriften, Havressursloven og Kystvaktloven som det rammeverk som regulerer seismikkaktiviteten, fiskeriaktiviteten og relasjonen mellom dem.

Oljedirektoratet omtaler denne manualen slik:

«Manualen er en veiledning om utøvelsen av rollen til den fiskerikyndige og gir informasjon om myndighetsforhold, regelverk og aktuelle tillatelser. Nyttige adresser og telefonnummer er inkludert. Manualen inneholder standard for utformingen av den fiskerikyndiges loggbok.»¹⁰

---

¹⁰ <http://www.npd.no/seismic/manual-for-fishery-experts/introduction/>

I tillegg ga Fiskeri- og kystdepartementet og Olje og energidepartementet ut en felles veileder om gjennomføring av seismiske undersøkelser på norsk kontinentalsokkel i 2013. På Oljedirektoratets hjemmeside for de fiskerikyndige¹¹, er det imidlertid kun manualen som er listet opp under «veiledninger».

I intervjuene har vi spurt de fiskerikyndige om regelverket oppleves som tilstrekkelig klart til å gi de et godt mandat for det oppdraget de utfører, og her er deres vurderinger svært ulike:

«Føler ikke at det er noe regelverk som dekker meg på den måten. På ingen måte. Eneste er det at ... seismikk skal vike for fiskebåt - det er det eneste jeg har ryggdekning for (...) Jeg bruker sunn fornuft» (FK#1)

En annen svarer kort og godt at regelverket er «*helt klart*»(FK#2), mens en tredje sier «*Om regelverket er klart? Det vil ikke jeg ha noen formening om*» (FK#7).

«Du er jo litt mellom barken og veden. Nå er det jo til dels et uklart regelverk du skal forholde deg til - det går mye på skjønn» (FK#3)

Det er altså stor variasjon mellom de fiskerikyndige når det gjelder i hvilken grad de opplever regelverket som klart, og dermed også variasjon i om de opplever behov for et klarere regelverk. Til tross for disse ulikhetene, trekker de alle fram dialog med fiskeflåten som det viktige; det å skape en gjensidig forståelse av hverandres virksomhet og planlagte aktiviteter. En av de fiskerikyndige som innledet med at regelverket er uklart, resonnerer videre i retning av at et klarere regelverk står i fare for å bli stivt og rigid, og at man uansett vil måtte stole på kommunikasjon og dialog. Også den ene fiskerikyndige på land er klar om dette:

«Regelverket er helt greit. Det er mer enn godt nok. Hvis det blir mer spesifikt på dette med nautiske mil, da stopper du dette med skjønn.»

Det understrekes her at regelverket må gi spillerom for å finne pragmatiske løsninger, og videre at dette nettopp er poenget med fiskerikyndig-ordningen: At de er engasjerte for nettopp å bruke sin kunnskap og erfaring til en form for skjønnsutøvelse som et regelverk ikke kan spesifisere på forhånd.

2.5 Manual for fiskerikyndige (OD), loggbok og rapportering

Den nevnte «Manual for fiskerikyndige» (Oljedirektoratet, 2010) ble de fiskerikyndige kjent med gjennom kurset, og mange trekker fram denne som nyttig – særlig for nye, «ferske» fiskerikyndige:

«Den er veldig nyttig for ferske fiskerikyndige»

---

¹¹ <http://www.npd.no/seismikk/for-fiskerikyndige/>

«Manualen bruker jeg – den er et veldig godt hjelpemiddel. Tilgjengelig på nett, så den kan oppdateres direkte» (FK#9)¹²

Samtidig er det enkelte som mener at manualen med fordel kunne ha innehold mer konkrete tips til fremgangsmåter i ulike konfliktsituasjoner.

De fleste oppfatter malen for loggbok-føring som grei, men flere er likevel noe usikre på hvor detaljert den skal føres, og hva som skal tas med og hva som kan utelates:

«Loggbokmalen er rimelig OK, men det er et spørsmål hvor mye de skal ha?» (FK#9)

En fiskerikyndig (FK#12) sier det er uklart om og når avbrudd i planlagte operasjoner skal loggføres. Hvis det er lengre avbrudd som for eksempel skyldes dårlig vær, er det greit, sier han, *«men hva hvis du har avbrudd på noen timer med havari og reparasjon på noe utstyr?»* Selv mener han det kan være gode grunner til å loggføre dette, for da kan man vise til at man faktisk ikke har skutt seismikk i dette området/tidsrommet (selv om det kan se slik ut for andre båter i nærheten) hvis det skulle oppstå uenigheter med fiskeflåten. Basert på sine samtaler med andre fiskerikyndige, er han rimelig sikker på at mye av dette aldri blir loggført.

Det finnes eksempel på loggbokføring i «manual for fiskerikyndig», som blir gjennomgått på kurset, men flere av de fiskerikyndige etterlyser likevel noe mer systematisk tilbakemelding fra OD og Fiskeridirektoratet på den faktiske loggbokføringen. Fra Fiskeridirektoratet får de melding om at logg er mottatt, mens flere oppgir at de aldri hører noe fra Oljedirektoratet. Enkelte foreslår at Oljedirektoratet og Fiskeridirektoratet bør samarbeide om å lage en «eksempelsamling» slik at (et økende antall «ferske») fiskerikyndige kan se faktiske og realistiske eksempler på loggføring, evt. med kommentarer fra direktoratene om at *«dette blir for detaljert»*, *«dette bør være mer presist»* eller *«dette er OK»*. På den måten kan man bidra til at loggføringen blir mer enhetlig mellom de fiskerikyndige, og at nye fiskerikyndige kan bruke dette som en referanse¹³. På et mer overordna plan er det et par av de intervjuede som er kritisk til hvordan myndighetene forholder seg til de fiskerikyndige, og en av dem sier at han savner opp-backing fra både Oljedirektorat og Fiskeridirektorat, særlig når det gjelder kvalitetssikring av de fiskerikyndige.

Selve rapporteringen etter endt oppdrag er det ingen som oppgir er problematisk, men flere lurer på om noen i «andre enden» faktisk oppsummerer og lærer av rapporteringen:

«Vi sender rapporter elektronisk, men ingen leser det. Det havner i en skuff, eller på en harddisk (...) Det har aldri hendt at de har ringt og lurt på noe. Det blir ikke tatt alvorlig» (FK#11)

---

¹² Vi har imidlertid ikke registrert at den faktisk er blitt oppdatert (den er datert november 2010).

¹³ En fiskerikyndig foreslår også at OD bør samarbeide med noen erfarne fiskerikyndige om å lage en «Første gang om bord»-publikasjon.

Vi husker at denne fiskerikyndige (se kap 1.2) i sine rapporter etterlyste at skipper, client og party chief i større grad må kunne det norske regelverket, og heller ikke dette opplever han at noen griper tak i.

Enkelte har opplevd behov for avklaring fra myndighetene underveis på et oppdrag, og en av de intervjuede er lite fornøyd med hvordan Fiskeridirektoratet håndterer direkte henvendelser. I en konkret situasjon sendte han et spørsmål på epost til Fiskeridirektoratet, og håpet på svar innen et døgn eller to. Det gikk tre uker før han fikk svar: «*Det er helt feil responstid*»(FK#3).

I intervjuene har vi også berørt spørsmålet om hva som er «hendelser» og «avvik» som bør anmerkes særskilt i rapporteringen. Også dette synes å bygge på den enkelte fiskerikyndiges skjønn. En av dem som i løpet av karrieren etablerte eget formidlingsbyrå, viser til at hans ansatte flere ganger har kontaktet ham for å diskutere både hvordan man skal håndtere situasjoner, men også for hjelp til å definere hva som skal betegnes som avvik eller hendelser.

3 KYSTVAKTSENTRALEN OG KONTAKT MED FISKEFLÅTEN

Oljedirektoratet beskriver den fiskerikyndiges generelle kontakt med Kystvaktsentralen punktvis slik:

«Kontakt Kystvaktsentralen før en ankommer området for seismikkskyting. Be om informasjon om faststående fiskeredskap og fiskeriaktivitet generelt. Gi sentralen opplysninger om posisjoner på linjer som planlegges innsamlet de nærmeste dagene slik at sentralen kan plote disse ut. Ha god kontakt med Kystvaktsentralen når det opereres i områder med fiskeriaktivitet.»

Fiskeflåten skal rapportere til Kystvaktsentralen om fiske med faststående redskap og fløytline¹⁴:

*«Rapportering ved fiske med faststående redskap og fløytline
Fartøy som driver fiske med faststående redskap og fløytline nord for 62° N utenfor grunnlinjene, fartøy som driver garnfiske etter blåkveite nord for 62° N og fartøy som driver garnfiske etter breiflabb skal rapportere til Kystvaktsentralen (tlf. 07611) om følgende:
a) setting av redskap, og
b) opphaling av redskap ved avslutning av fisket»*

I vårt intervjumateriale er det flere som forteller at de på forhånd rutinemessig kontakter Kystvaktsentralen for å få oversikt over fiskeriaktiviteten i området de skal operere i, og enkelte er i kontakt med dem flere ganger daglig, avhengig av aktivitetsnivå i området. Mange av de intervjuede fiskerikyndige understreker hvor viktig og nyttig denne kontakten er:

*«Kystvaktsentralen er det nyttigste vi har – få de på lag med en gang»
(FK#6)*

«[har kontakt med de] hele tida, sender forespørsel om fiskeriposisjoner og setter det ut i kartet så andre ser hva vi holder på med. Jeg ber om oppdatering på faststående bruk, og også trålere, for de behøver ikke rapportere inn, men Kystvakta kan se det på satelittsporinga» (FK#7)

Mens noen oppgir at Kystvaktsentralen også opplyser om navn og nummer til båtene, har enkelte av de fiskerikyndige andre erfaringer:

«Før jobb, tar jeg kontakt med Kystvaktsentralen om det er fiskeriaktivitet i området. Jeg kan få vite om aktiviteten men jeg får ikke vite navnet på båtene, for der er det noe lovverk som sier ... vel hvis du er heldig treffer du noen som oppgir navn og nummer på båtene, og da kan du kontakte båtene i forkant og forklare båtene hva som står på programmet og at det er mulig å

---

¹⁴ Forskrift om utøvelsen av fiske i sjøen, § 30.

avtale på forhånd at de kan fiske i en del av området og vi drive på i en annen osv. Kystvakta er ikke pliktig å oppgi navn på båtene, men noen er så forståelsesfulle at vi får navn og nummer men det er ingen selvfølge. Så må vi observere båtene på AIS. [Da får du navn på båtene] men ikke nødvendigvis telefonnummer, så må du finne det. Eller når du er så nært at du får tak i dem på VHF, men da stort sett på 10-12 nm. Vanskelig å få kontakt lenger unna enn det. Det går på VHF stort sett. Hvis jeg skjønner det rett har de pr idag ikke lov å oppgi navn på båtene, men det hender likevel at vi får det. Enten at de gjør en feil eller at de skjønner hele poenget med det her. Det er jo å forhindre konflikt som er poenget, og ikke å dele ut informasjon til andre fiskebåter osv. Nå¹⁵ sitter jeg som fisker på kysten og kan ringe Kystvaktsentralen og få kart med alle faststående bruk og navn på båtene. Som fiskerikyndig får jeg ikke det» (FK#3)

FK#7 forteller om en situasjon hvor en tråler som kom på kollisjonskurs, ikke svarte på anrop. De hadde slått av AIS'en for ikke å vises for andre¹⁶: «Da ringte jeg Kystvaktsentralen og fikk navn på båten»¹⁷. Også en annen har opplevd båter med inaktiv AIS, men ikke ofte: «Det er ikke noe stort problem, men det skjer»

Det overordnede bildet som fremtrer av intervjuene er at Kystvaktsentralen er en viktig ressurs både i forberedelse av seismikk, i den ordinære gjennomføringen av undersøkelser, og også i mer akutte tilfeller hvor den fiskerikyndige har særlige behov for rask og pålitelig informasjon. Men det synes samtidig å være betydelig variasjon og uklarhet mellom de fiskerikyndige når det gjelder hvilken informasjon de fiskerikyndige faktisk får, og kan få, fra Kystvaktsentralen når det gjelder fiskeflåten. Samtidig viser noen fiskerikyndige til at de har seilt opp og ned kysten (eller et mer avgrenset kystområde) i årtier, og har ganske god kjennskap til hvilke båter som trolig vil være i et område.

En utfordring er faststående bruk innenfor forskriftens virkeområde som ikke er meldt til Kystvaktsentralen, og her poengterer enkelte (FK#10) betydningen av følgefartøy for å oppdage slike.

Vi avsluttet kap. 2.1 med å vise til den betydningen de fiskerikyndige legger på tidlig og aktiv kontakt med fiskeflåten. Og etter de har skaffet seg oversikt over fiskeriaktiviteten etter kontakt med Kystvaktsentralen er det dette som står i fokus: etablere kontakt med fiskeflåten; å informere om egne aktivitetsplaner; og å få høre hvilke planer fiskebåtene i området har¹⁸:

---

¹⁵ På det tidspunkt telefonintervjuet fant sted.

¹⁶ Navigasjonsforskriften §10-4a sier «Systemet skal holdes i gang til enhver tid, med mindre navigasjonsopplysninger er beskyttet i henhold til internasjonale avtaler, regler eller standarder.»

¹⁷ Et annet eksempel – som rett nok ikke omhandler Kystvaktsentralen - var en autolinebåt som ikke svarte på anrop, og det ble så prekært at den fiskerikyndige måtte ringe ledelsen i rederiet en lørdagskveld for å få et mobilnummer og etablere kontakt.

¹⁸ Det kan her anmerkes at den landbaserte fiskerikyndige ikke har direkte dialog med fiskeflåten, men kan bistå fiskerikyndig på seismikkskipet med råd og veiledning.

«Det aller viktigste vi gjør er å få rede på intensjonene til fiskebåtene»
(FK#1)

«Det er samarbeid, det å prate...» (FK#2)

Kommunikasjon fremstår som alfa og omega i de fiskerikyndiges virke, og flere gir uttrykk for at det viktigste er at man gjennom praksis har lært seg å snakke med ulike folk, og at det er begrenset hva man kan kurses til.

4 SKREMME-EFFEKT OG TILRÅDELIG AVSTAND

I innledningen viste vi til de retningslinjene Olje- og energidepartementet og Fiskeri- og kystdepartementet ble enige om i sin felles veileder fra 2013, hvor det fremgår at myndighetene ikke har fastsatt en generell minsteavstand mellom seismikk og fiskeaktivitet. Likevel dukker henvisninger til avstandskrav, fremsatt av fiskebåter, gjentatte ganger opp i intervjuene med de fiskerikyndige. For å forstå dette, er det instruktivt å gå litt tilbake i tid, og se på hvordan dette temaet har vært behandlet.

Den rapporten om skremmeeffekt som ble publisert i 2009 (se note 3) viste til at:

«Fiskeridirektoratet mener at innføring av krav til minsteavstand er et nødvendig virkemiddel for at næringene på havet skal ha et klart regelverk å forholde seg til dersom konstruktiv dialog ikke fører frem. Fiskeridirektoratets erfaring er at behovet for en slik klargjøring av regelverket ved konflikter knyttet til skremmeeffekt har vært betydelig. Fiskeridirektoratet anbefaler på denne bakgrunn at seismiske fartøy som gjennomfører 3D-undersøkelser skal holde en minsteavstand på 18 nm fra fartøy som driver aktivt fiske etter torsk og hyse uansett type fiskeredskap. Dette må etter Fiskeridirektoratets mening vurderes å innføres i regelverket.»

Selv om det er slik at de fiskerikyndige skal forholde seg til regelverket og departementenes felles veileder, så må de også – i sin konkrete dialog mellom seismikkfartøy og fiskebåter på feltet - forholde seg til fiskere som påberoper seg de vurderinger og tilrådinger som blir gjort av sektormyndighetene (i dette tilfellet Fiskeridirektoratet).

De fiskerikyndige vi har intervjuet har flere refleksjoner rundt dette med skremmeeffekt og hvordan dette påvirker deres arbeid som fiskerikyndig. På et generelt nivå gir flere uttrykk for at diskusjoner om skremmeeffekt og avstand i liten grad er fremme i dialogen med fiskeflåten i Nordsjøen. Der er det mer fokus på å ikke komme fysisk i veien for hverandre under selve utøvelsen av virksomheten.

To av de fiskerikyndige vi har intervjuet, viser til at det i Fiskeridirektoratets tilrådinger i tilknytning til enkelte seismikktokt i 2014 har vært referert til 18 nautiske mil som tilrådelig avstand for å hindre slik effekt på fisk. Men dette oppleves likevel forskjellig. Den ene av dem sier:

«Fiskeridirektoratet viser til HI med 18 nautiske mil. Når OD gir tillatelse¹⁹ inngår ikke at man skal ta hensyn til skremmeavstand» (FK#1).

---

¹⁹ Begrepet «tillatelse» er den fiskerikyndiges formulering. Med «tillatelse» henviser han ikke til den formelle lisensen, men til det dokumentet som bærer overskriften «Brev til selskapene fra OD – oppsummert» som er knyttet til hver undersøkelse (denne type dokumenter finnes på Oljedirektoratets

På spørsmål om hva den fiskerikyndige da gjør, svarer han «*Helt konkret: Da bruker jeg sunn fornuft*». Han opplever ulike signaler fra fiskeri- og petroleumsmyndighetene, men oppgir å kunne håndtere de fleste konkrete situasjoner gjennom dialog og - som han sier - «sunn fornuft». En annen fiskerikyndig opplevde denne situasjonen som mer krevende:

«Når det står i tilrådinga fra Fiskeridirektoratet at det er en 18 nautiske mils skremme-effekt, og at vi må ta hensyn til den - da oppfatter fiskerne det slik at vi må holde oss 18 mil unna, og OD har en helt annen oppfatning: at det ikke er dekning for å si at den [18 mils skremmeeffekt] er der, og at det ikke finnes noen lov som sier at vi skal holde oss 18 mil unna. Det var nytt at 18-mila var tatt med i tilrådinga, det var ikke gjort før.»

Han legger til at det særlig var de norske fiskebåtene som sto på at seismikkskipet måtte holde seg 18 mil unna, noe som kan skyldes at norskspråklige fiskere lettere kan sette seg inn i alt som står i dokumentet som beskriver undersøkelsen (det som av enkelte omtales som «tillatelsen»), inkludert tilrådinge fra Fiskeridirektoratet. En annen fremholder at det er viktig at:

«Oljedirektoratet og Fiskeridirektoratet enes om et regelverk for å håndtere skremmeavstand, for skjønnet varierer fra fiskerikyndig til fiskerikyndig. Og vi blir sittende med skjegget i postkassa».(FK#3)

«Mange fiskere holder på 18-20 mila, og at skal være sånn. Det er jo jævla feil, og at det ikke blir oppmyka.... Det er ting som spiller veldig stor rolle, ikke minst for seismikkerne, for at de skal få arbeide. Men det er jo veldig bra at fiskerne har den retten de har, men det er jo mange som kan misbruke det. Jeg ser jo selv, hvis jeg hadde vært skipper og hatt muligheten for å ha de 20 mil unna. Jeg hadde jo selvfølgelig gått for det. Men det er jo muligheter, blant anna med line. Jeg har undersøkt det, og ser hva de kan få til når det har roa seg. Det var ingen av de som klaga, som vil lå i lag med.»
(FK#12)

Det siste sitatet viser at avstandsspørsmålet noen ganger kan løse seg gjennom dialog og samarbeid på feltet. Følgende illustrer hva som kan ligge i den type «misbruk» denne fiskerikyndige referer til:

«Noen fiskeskipperer har okkupert hav, det vi kaller avvik. For så [ille] har det vært at de har okkupert hav, rett og slett (...) På linefiske har de kasta ut endebøyer og beviselig ikke hatt bruk i havet – det har skjedd»

Flere fiskerikyndige med erfaringer fra både Nordsjøen og Barentshavet gir uttrykk for geografiske forskjeller i hvordan fiskerne forholder seg til seismikk, som for eksempel:

«han respekterte ikke - hvis han var på Øst-Finnmarka - han aksepterte ikke at vi var der. Så kommer du ned i Nordsjøen og der er det stikk motsatt. Da får du samarbeid med de og alt mulig (...) de har ikke vent seg til oljeaktiviteten. Og så er de så opptatt av skremme-effekten, og at de tror det ikke er mer fisk i havet når de ser en seismikkbåt.» (FK#7)

Denne fiskerikyndige mener denne forskjellen henger sammen med hvor ung petroleumsaktiviteten er i nord sammenlignet med lenger sør. Og en av de fiskerikyndige (FK#1) som viste til at henvisninger til 18 miles skremmeeffekt i tilrådingene fra Fiskeridirektoratet hadde skapt utfordringer, ser også en geografisk dimensjon ved dette:

«Det er kun i Barentshavet jeg har vært borti dette med skremmeavstand. I Nordsjøen har dialogen med f eks danske trålere dreid seg om å holde av veien for hverandre, og hvordan vi skal time det når vi går øst-vest og trålerne går nord-sør.»

Og en annen formulerer det slik:

«det blir verre jo lenger nord du kommer»

Ifølge disse fiskerikyndige er det ikke trekk ved ulike typer fiskerier som kan forklare denne geografiske forskjellen, og de har selv ikke andre forslag til forklaring enn at fiskerne lenger nord har mindre erfaring med seismikk, og eventuelt har en mer skeptisk holdning til petroleumsvirksomheten mer allment.

Problemstillingene rundt 18-mila illustrerer at selv om de aktuelle departementene har publisert en felles veileder hvor det ikke er fastsatt en generell skremmeavstand, så fremstår direktoratenes *tilråding*er til den enkelte undersøkelse for flere av de fiskerikyndige også som en form or styringssignaler. Og i og med at noen fiskebåter henviser til disse formuleringene under fiske, så oppleves ulikhetene mellom direktoratenes omtale – eller mangel på omtale - av eventuell skremmeavstand som krevende for flere av de fiskerikyndige vi har intervjuet.

Igjen ser vi spenningen mellom etterlysning av klart regelverk og entydige kriterier på den ene sida (fast avstand for skremme-effekt), og den fiskerikyndiges skjønnsutøvelse på den andre.

Det bør i denne sammenhengen også nevnes at det i flere av intervjuene har fremkommet synspunkter på ulike medieoppslag om forholdet fisk-seismikk. Der hvor noen av de intervjuede har førstehåndskjennskap til slike saker, er det gjennomgående at de ikke kjenner igjen hendelsesforløp og konfliktilde eller -nivå i forhold til hva de selv har loggført og erfart. Det innebærer ikke at relasjonen mellom fisk og seismikk er

konfliktfri, men at omfanget og innholdet i konkrete saker oppleves å være av betraktelig mindre omfang enn det inntrykket mediebildet gir.

4.1 Fiskeflåtens kunnskap om seismikkaktivitet.

Vi har sett hvordan de fiskerikyndige aktivt bruker informasjon fra Kystvaksentralen og deretter direkte kontakt med fiskeflåten i området for å skaffe seg et bilde av pågående og forventet fiskeriaktivitet. Det at noen om bord på seismikkfartøyet har denne kunnskapen om fiskeriaktiviteten er en av bærebjelkene i hele ordningen med fiskerikyndige. Flere gir uttrykk for at fiskeflåten tilsvarende burde vært flinkere til å skaffe seg i det minste en grov oversikt over seismikkaktiviteten, men mange opplever at mange (særlig mindre) fiskebåter er lite kjent med planlagt og pågående seismikk, selv om denne informasjonen er tilgjengelig på Oljedirektoratets nettsider.

Mange fremhever at Oljedirektoratet ikke er en «naturlig» nettadresse for fiskere å sjekke²⁰. For å lette tilgangen foreslår enkelte å inngå avtaler med for eksempel salgslagene om at det legges en lenke til ODs seismikksider på salgslagenes nettsider slik at fiskerne kan bruke én portal til å nå også seismikkinformasjon. Andre forslag har vært å bruke fiskeripressen, men det er også et spørsmål om pris og tilgjengelighet (alle fiskere er ikke abonnenter). Et annet aspekt ved fiskernes kjennskap til seismikk er at mange fiskerikyndige har opplevd at seismikkfartøyet er blitt beskyldt for å drive seismikk-skyting når man bare har slept kablene under manøvrering.

---

²⁰ Et kartbasert alternativ er SAM-X, “a webmap tailored to support the seismic planning process and to share oil related information with the fisheries” (<https://www.epim.no/sam-x/about>) se også <http://www.sam-x.no/> .

5 ERFARINGER MED OBLIGATORISK KURS FOR FISKERIKYNDIGE.

Oljedirektoratet har siden 2009 arrangert kurs for fiskerikyndige. Bestått eksamen fra kurset er en forutsetning for å kunne bli engasjert som fiskerikyndig.

Vurderingene av omfang og innhold på kursene er i all hovedsak positive. Det går likevel et skille mellom de mer erfarne og de som har kortere fartstid som fiskerikyndige²¹. De som var fiskerikyndige før kurset ble obligatorisk opplever nok at kurseksamen var mer en formalisering av ting de allerede behersket, og opplever ikke samme nytten for seg personlig:

«Det var mye der for å få tida til å gå...mye vi ikke har bruk for» (FK#12)

Samtidig er det flere – også av de som ikke opplevde at alt på kurset var like nyttig - som understreker at det var nødvendig å få en felles sertifiseringsordning.

Enkelte sier det ble vel mye forelesninger over et bredt felt:

«det blir kanskje en for stor, vid pakke, det kunne vært mer konkretisert» (FK#6),

mens andre mener omfanget er nødvendig: *«det er mye å gå igjennom, men vi trengte det.» (FK#1)*. Andre satte pris på å få et bredt overblikk over de ulike sidene ved seismikk, fiskeri og forholdet mellom dem. FK#10 har over 40 års erfaring som fisker, og sier kurset var innholdsrikt, og at det var viktig å få forståelse for de ulike sidene ved seismikkaktivitet. Han som etterlyste mer konkretisering (FK#6) trekker fram nytten han opplevde av en politimann som gikk gjennom noen faktiske brukskonflikter: *«der fikk man matnyttig informasjon!»*.

Enkelte trekker fram at når så mye av det konkrete arbeidet som fiskerikyndig kretser rundt dialogen med fiskeflåten, så kunne det være en ide å bruke mer rollespill som del av kurset. Andre (FK#12) har diametralt motsatte erfaringer:

«Vi hadde noe rollespill om konflikthåndtering – det var rett og slett muppet show»,

og viste til at man må ha en del erfaring for å kunne utøve funksjonen som fiskerikyndig. Han poengterer at den kunnskapen en fiskerikyndig må ha om fisket ikke bare dreier seg om forholdet mellom menneskap, båt og fisk, men ikke minst om nettopp å forebygge og håndtere konflikter:

«Er du helt blank, og så tar kurset, så bør du ikke være fiskerikyndig» (FK#12)

På oppfølgende spørsmål om han da mener at kravene til å komme inn på kurset bør være strengere, omformulerer han seg i retning av at de som går gjennom kurset aldri

---

²¹ Dette skillet går dels også på alder og erfaring som fisker eller sjøoffiser.

bør sendes alene på oppdrag om bord, og at det bør være krav til at man på første tur reiser sammen med en med lang erfaring²². Enkelte mener det bør bli et krav at det alltid - og ikke kun for fiskerikyndige på sin første jobb - er to om bord.

En som også har vært engasjert av Oljedirektoratet i forbindelse med kurs (FK#13) kommenterer at det er en fare for at dagens opptakskrav medfører at en del med lite kjennskap til fiskeri kommer inn på - og kan bestå - fiskerikyndig-kursene, samtidig som erfarne fiskere som har vært på land noen år faller utenom de formelle kravene.

Når det gjelder selve godkjenningsordningen, så er flere også skeptiske til at den er soneinndelt (Nordsjøen, Norskehavet). Som en av dem sier:

«Det å fiske med garn, trål eller line...det er ikke så mange måter å gjøre dette på om du er nord om sekstiandre eller sør om sekstiandre, det er akkurat det samme. Soneinndelingen... er bare tøv.»

Samtidig er det andre som understreker hvor nyttig og viktig det er for deres oppdrag som fiskerikyndig, at de selv har fisket i det aktuelle området over lang tid, og kjenner både fiskens bevegelser, utøvelsen av fisket i området, flåtens sammensetning, og i tillegg ofte har personlig kjennskap til fiskeskipperne²³.

---

²² En annen (FK#7) foreslår, etter å ha blitt kontaktet av en kjenning som var på sin første tur i 2014, og ikke helt visste hva han skulle gjøre, at det utarbeides en «1. gang ombord»-manual. Han viser også til at MMO-kurs har større innslag av praktiske oppgaver.

²³ Se også kap. 6.1

6 ORGANISERING AV FISKERIKYNDIGVIRKSOMHETEN.

De fiskerikyndige er organisert som selvstendig næringsdrivende, enten som enkeltpersonforetak eller aksjeselskaper. Den typiske modellen er at de tilhører et bemanningsselskap (også kalt agenter eller crewing-selskap») som er de som leverer anbud. Enkelte har forsøkt å få direkte kontrakt med olje- eller seismikk-selskap, men det har de fleste ikke klart. Blant de fiskerikyndige er det ulike syn på organiseringen av virksomheten. Noen oppgir at de er svært fornøyd med sitt bemanningsselskap, og at det er en fornuftig måte å organisere det på. Andre mener at bemanningsselskapene presser på Oljedirektoratet for å holde flere kurs og sertifisere flere fiskerikyndige. Dette fører i sin tur til større konkurranse, lavere priser i sluttledet (de fiskerikyndige) og dermed større fortjeneste til bemanningsselskapene. Og at en slik utvikling ikke er i de fiskerikyndiges interesse. Det er også store variasjoner mellom hvilket aktivitets- og inntektsnivå de fiskerikyndige ser for seg. Enkelte prøver å ha det som heltidsjobb, mens det for andre er et supplement når det ikke er sesong for fiske.

Mens det store flertallet av de intervjuede ikke har opplevd at deres frie og uavhengige rolle ble utfordret i stor grad om bord på seismikkbåtene²⁴, advarer noen mot at denne organiseringen gjennom bemanningsbyråer kan ha noen uheldige sider. Dels at de best avlønnede i et bemanningsbyrå kan «velge og vrake» i jobber, og at lønnsdifferensiering kan skape uheldige bindinger.

Et par fiskerikyndige viser til diskusjoner som har gått om å modellere fiskerikyndigvirksomheten mer i retning av for eksempel lostjenesten. Selv om noen ser et prinsipielt poeng om å styrke uavhengigheten gjennom å ikke være engasjert direkte (eller indirekte gjennom et crewingselskap som i sin tur er engasjert av) av en «part» i saken, synes ikke dette å stå høyt på agendaen hos noen. Fokus er mer rettet mot en minste dagrate, og at man sikrer seg at priskonkurransen ikke fører til at de som aksepterer lavere dagrater (ofte de med minst erfaring) får krevende oppdrag som virkelig krever erfaring (og de lønnsforventningene som følger med slik erfaring).

6.1 Kompetanse, rekruttering og opptakskrav

Forholdet mellom kompetanse og rekruttering er komplekst, og berører mange av de temaer vi har omtalt - ikke minst selve kursinnholdet, men også organisering av virksomheten. Flere av de fiskerikyndige vi har intervjuet mener det er uheldig at folk som kun har drevet svært kystnært fiske kan bli godkjent for fiskerikyndig-opdrag ute på storhavet:

«Burde vært krav om havfiskeerfaring» (FK#8)

---

²⁴ Se note 8 for det ene unntaket.

«Jeg vet om folk som aldri har vært i styrhuset på en fiskebåt som reiser som fiskeriansvarlige. Nå er dekksoffiser klasse III et krav, slik var det ikke før, og noen av de er fortsatt fiskerikyndige » (FK#6)

Mens noen etterlyser mer inngående kjennskap til navigasjon og manøvrering, er andre opptatt av mer konkret erfaring med et gitt fiske: FK#11 understreker for eksempel at hans erfaring fra nettopp det kystnære fisket gjorde ham til «det opplagte valget» i et potensielt konfliktfylt oppdrag, og at fiskerikyndige uten den type erfaring og kompetanse lett ville gjøre vondt verre. I og med at seismikkfartøy må forholde seg til mange ulike typer fiskeri, får dette også konsekvenser for hvilken kompetanse som er nødvendig:

«Skal du være god på å seile med seismikk...bør du ha erfaring fra både line, garn, trål, snurrevad...og det er kanskje spesielt viktig å være oppmerksom i forhold til autolinebåter med lange setninger, kanskje med 40-60 000 krok...det er enorme avstander» (FK#10)

To (og i noen mindre grad en tredje) av de fiskerikyndige vi har intervjuet mener man bør se kritisk på hele rekrutteringskonseptet. Disse mener at mange av dem som har tatt kursene de senere år, ikke har tilstrekkelig erfaring – og ofte heller ikke riktig erfaring:

«Det er mange av dem som knapt har vært i styrhuset på en båt»

«Mange har så lite erfaring at det er nesten utrolig at de har fått de her papirene» (FK#12)

Det tidligere omtalte forslaget om mer rollespill om konflikthåndtering som del av kurset, fremstår for disse nettopp som et symptom på en svakhet ved opptakskravene og rekrutteringsgrunnlaget.

7 LITTERATUR/REFERANSER²⁵

Fiskeridirektoratet 2010: «Beskrivelse av relevante fiskeredskap og fiskeriaktivitet i Norges økonomiske sone».

FKD og OED 2013: «Gjennomføring av seismiske undersøkelser på norsk kontinentalsokkel».

Oljedirektoratet 2010: «Manual for fiskerikyndig person om bord på fartøy som foretar seismisk undersøkelse på norsk kontinentalsokkel».

Norges Fiskarlag, Norges Kystfiskarlag, Sør-Norges Trålerlag, International Association of Geophysical Contractors (IAGC), Oljeindustriens Landsforening 2009: «Geografisk minsteavstand mellom seismiske undersøkelser/testing og fiskeriaktivitet/fangst som ett ytterligere virkemiddel i regulering av seismisk aktivitet», Rapport til Oljedirektoratet, Fiskeridirektoratet og Statens Forurensningstilsyn.

Norsk olje og gass 2013: «Anbefalte retningslinjer for sameksistens meld fiskerisektoren i forbindelse med seismiske undersøkelser» (no. 136).

---

²⁵ Enkelte referanser er også oppgitt i fotnoter.